

WALDORFSKÉ ŠKOLSTVÍ

**výchova ke svobodě a
odpovědnosti**

Rudolf Steiner (1861 – 1925)

„Ve škole nejde o to dostat veškeré vzdělání, ale připravit se tak, abychom je získali ze života“

Rudolf Steiner (1861 – 1925)

- zakladatel waldorfské alternativní školy
- rakouský filosof, pedagog, literární kritik, umělec, dramatik, sociální myslitel, esoterik
- výrazně ovlivněn filozofií W. Goetha, jehož díla vydával
- * 1861 Kraljevec (pomezí Rakouska a Uher) v rodině rakouského železničního úředníka, † 1925 Dornach (Švýcarsko)
- maturita ve Vídni
- matematika a přírodní vědy na VŠ + přednášky z filosofie, literatury, psychologie a medicíny

-
- vedle studia také pedagogická činnost
  - 1891 doktorát filozofie na univerzitě v Rostocku
-
- 1899 – 1904 učitelem v Berlíně
  - životním úkolem najít nové metody zkoumání duše na vědeckém základě, výsledky svého zkoumání přednáší pro úzký okruh zájemců
  - osobní korespondence se známými osobnostmi kulturního života (Ernst Haeckl), oficiální představitelé německé kultury jej ale dlouho přecházeli mlčením
  - 1904 dílo Theosophie
  - autor **anthroposofie**

- 1913 Anthroposofická společnost, její základnou
Goetheanum (Dornach)

Anthroposofie

- z řec. anthropos = člověk, sofie = moudrost
-
- věda o duchovní podstatě člověka
  - soustava filosoficko-pedagogických názorů na výchovu člověka
  - vychází z křesťanství, východní filosofie, egyptských a řeckých mystérií, přírodní mystiky, Goethova díla
  - středem pozornosti člověk, ve kterém se jako v mikrokosmu zrcadlí obraz celého vesmíru, člověk je klíčem k řešení záhad světa

Steinerovy pedagogické myšlenky

- vzdělávání chápe jako duchovně morální úkol
-
- výchova živým procesem mezi učitelem, rodiči a dítěte
  - výchova není jednostranně zaměřena pouze na intelekt a paměť, ale na vývoj celého člověka a rozvoj jeho samostatného myšlení, estetického cítění a vědomého morálního postoje
  - právo dorůstající generace na svobodné vzdělání
  - svobodné školy mají být financovány nadacemi, dary a zákonem stanovenými příspěvky ze strany hospodářského světa

První waldorfská škola

- otevřena 7. září 1919 na přání Emila Molt v obci Waldorf u Stuttgartu
- Molt chtěl zřízením školy podle Steinerových ideálů umožnit novou adekvátní výchovu především dětem svých zaměstnanců
- první waldorfská škola začala s 8 učiteli a 175 žáky
- způsob, jakým první waldorfská škola vedena, na tehdejší poměry velmi volný (např. dobrovolné úkoly sestavené tak, aby vzbuzovaly zájem; odmítána přísná, zvnějšku vynucovaná kázeň; veškerou činnost školy udržuje v podstatě pouze bezprostřední lidský kontakt mezi učiteli a žáky)

- postupně vznik waldorfského typu škol na dalších místech v Německu i za jeho hranicemi (1923 Haag, poté Londýn, Basilej, Curych, atd.)

- vedle základních škol vznikaly záhy i školy mateřské a zvláštní

- nástup nacismu v Německu znamenal přerušení rozvoje většiny waldorfských škol

- po kapitulaci Německa waldorfské školy znovu obnovovány

- na území předválečného Čsl. zřízena pouze jediná mateřská škola waldorfského typu (Bratislava), naše širší veřejnost se začala s pedagogickou teorií waldorfských škol ale blíže seznamovat až po r. 1989

- první školou v Čsl., která začala pracovat na principech waldorfské pedagogiky – **ZŠ Svobodná v Písku** (od 1990/91)

Waldorfské školství v současnosti

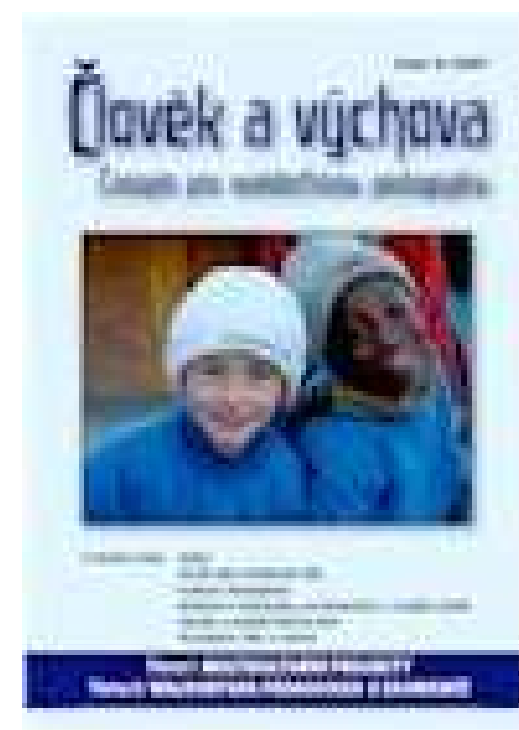
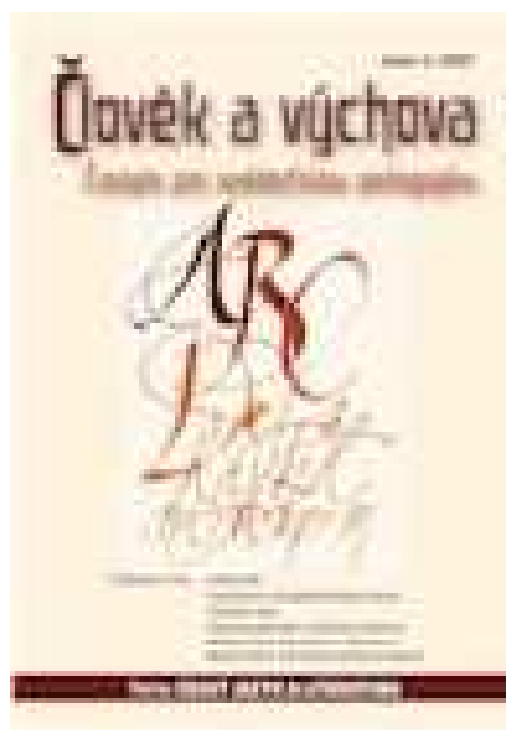
- v současnosti nejrozšířenější typ alternativní školy
(přes 900 WŠ na celém světě, v ČR 35)

- nejpočetněji waldorfská škola v Německu, Holandsku, Belgii, Dánsku, Švýcarsku

- živá spolupráce mezi jednotlivými waldorfskými školami, federace waldorfských škol na národní i nadnárodní úrovni

- jednotlivé federace vydávají řadu pedagog. časopisů (Člověk a výchova, Die Erziehungskunst, Die Menschenschule, atd.)

Waldorfská škola - obecně

- školy volné (svobodné), jednotné, koedukované, všeobecné a nestátní (rodiče žáků platí určité školné, ovšem část rozpočtu těchto škol je hrazena ze státních či jiných zdrojů)
- samospráva: učitelské kolegium, rodiče, žákovské fórum
- škola přístupná **všem dětem** (nezávislá na jejich sociálním ekonomickém, rasovém či jiném zázemí)
- **12letý všeobecně zaměřený učební plán**
- **kritika tradiční organizace školské výuky**, hlavně rozdrobeného školního dne na mnoho **45 minut** a přespříliš **vysokého počtu učitelů**
- **něstuje tvořivost, toleranci, společenskou zodpovědnost**

Cíle waldorfských škol dle Američana Trostliho

- 1) rozvíjet schopnost jasně, logicky a tvořivě myslet, vést děti k sebepoznání
- 2) objevovat a rozvíjet schopnosti hlubokého cítění, senzitivity ke krásnu, k radostem i ke smutkům tohoto světa, k druhým lidem
- 3) kultivovat sílu a ochotu činit to, co má být učiněno, pracovat nejen pro sebe, ale pro užitek celého lidstva a Země

Další cíle

- podněcovat a rozvíjet aktivitu dítěte (probudit zvědavost), jeho zájmy a potřeby
- usilují o výchovu svobodných lidí
- stát se přirozenou součástí jeho rodiny a života
- koncipovány dle věku žáka

Obsah vzdělávání

- nejsou osnovy tradičního typu
- rozdělen časově do určitých bloků (epoch)
- tvořen ve spolupráci s žáky, částečně i s **rodiči**, se kterými **úzce spolupracuje**, kteří se také podílejí na vzniku, chodu a prezentaci školy
- na principech harmonické spolupráce a soc. partnerství
- **nabízí různorodost** (vedle tradičních hlavních předmětů též umělecké a řemeslné výchovy - práce se dřevem, kovem, keramikou, tkaní, pletení košíků, malování, hra na nástroj

Učební plán

-
- nemají přesné a jednotné učební osnovy, ale **rámcové plány** upravené podle potřeb dané školy
  - antropocentrický
  - snaha dosáhnout souladu mezi vědou, uměním a náboženstvím

Organizace výuky

- rozdělení předmětů na **hlavní a odborné**
- **hlavní vyučování** – didaktická forma EPOCHY (spojené dvě až tři vyučovací hodiny, probírá se jeden předmět po dobu tří až šesti týdnů, epochy se opakují asi za půl roku)
- **odborné vyučování** – probíhá v běžných vyučovacích jednotkách (45 min), orientuje se na předměty, které vyžadují stálé cvičení
- každodenní rozvrh hodin obsahuje teoretické, umělecké a praktické předměty
- během školního roku – měsíční slavnosti, svátky, třídní hry, exkurze, výlety

Epochy

- ~~□ dvouhodinový **monotematický** vyučovací blok~~
- umístovaná vždy na začátek rozvrhu dne
- učitel rozvíjí jedno dané téma (např. matematické operace, stavba domu, dějiny Řecka)
- důraz hlavně na **estetickovýchovné** a **pracovní předměty** a na **cizí jazyky**
- v jejím rámci se probírá vždy jeden z tzv. hlavních předmětů, obvykle po dobu 3-6 týdnů nepřetržitě. Poté nastupuje do epochy další hlavní předmět
- v epochách vyučuje obvykle všechny hlavní předměty třídní učitel

Ad epochy

- dělí se na část rytmickou, vyučovací a vyprávěcí
- **výhodou epoch** - nerozdělování pozornosti žáka na mnoho předmětů

- předmětem vyskytujícím se pouze na WŠ je **eurytmie** – umění vyjádřit pohybem myšlenku, hudbu či vlastní prožitek

Hodnocení

- žáci nejsou hodnoceni známkami
- oceňují se charakteristikami, které se vztahují vždy ke schopnostem dítěte
- nesrovnává s ostatními žáky
- doporučení pro další rozvoj žáka
- žák nepropadá, žáci spolu obvykle zůstávají jako skupina po celý průběh školní docházky
- výroční vysvědčení - učitelé výstižně a umělecky charakterizují své žáky

Metody

- ~~□ používají obraz, rytmus a pohyb~~
- tří fází každého samostatného postupu – poznávání, porozumění a vytvoření dovednosti:
  1. pozorování, prožívání, experimentování
  2. vzpomínání, popisování, nakreslení, verbalizování
  3. zpracování, analýza, abstrahování, generalizování, tvoření teorií
- součástí metod řada pohybových aktivit
- učební látku se žák učí sám zachytit, zaprotokolovat, popsat postupy a dokumentovat v epochálním sešitě

Pomůcky

-
- **materiály**, které si učitel sám, nebo je ve spolupráci s kolegy vybírá nebo vytváří
  - **knihy** mohou být **doplňkem** (např. cvičebnice a atlasy), nikoli hlavním prostředkem výuky
  - **žákovské pracovní a epochové sešity**

Waldorfská ZŠ Brno - Líšeň

- 1. – 9. třída

- průměrný počet žáků 24
- celkem na ZŠ 216 dětí
- hlavní předměty v epochách, další klasicky
- v každém ročníku konkrétní téma
- zahájení vyučovacího dne
- hodnocení konkrétní žákovy práce
- samostatná práce
- hra na flétnu, zpěv

- **waldorfská třída** - zvláštní barevné ladění (každé třídě jiné, odpovídající psychice daného věku), květiny, reprodukce uměleckých děl i množství žákovských obrazů a výrobků
-

□ učení prožitkem

~~□ důraz na uměleckou a tvořivou stránku vyučování~~

□ rukodělné činnosti

□ výuka cizích jazyků

Průběh konkrétních hodin

- Matematika
- Český jazyk

Použitá literatura

-
- PRŮCHA, J.: *Alternativní školy*. Praha: Portál, 1996. ISBN 8071780723.
  - CARLGREN, F.: *Výchova ke svobodě*. Praha: Baltazar, 1991. ISBN 8090030726.
  - STEINER, R.: *Výchova dítěte a metodika vyučování*. Praha: Baltazar, 1993. ISBN 8090030793.
  - POL, M.: *Waldorfské školy: izolovaná alternativa nebo zajímavý podnět pro jiné školy*. Brno: FF MU, 1995. ISBN 8021010975.

Internetové zdroje

- <http://jiho.ceskyseznam.cz/vzdelavani/zakladni-skoly>
- <http://www.waldorf.cz/cz>
- <http://www.iwaldorf.cz>
- <http://www.zssvobodna.cz>
- <http://www.waldorfskaskolka.cz/stranka/skolka>